

**Letnia odsłona
Placu Bankowego**
Wakacje 2019

**Raport z ewaluacji
tymczasowego
zagospodarowania**

Na czym polegał projekt?

W wakacje 2019 roku w miejscu parkingu zajmującego część placu Bankowego z inicjatywy Miasta Stołecznego Warszawy powstało tymczasowe zagospodarowanie. Celem tego działania było udostępnienie przestrzeni mieszkańcom oraz zebranie wiedzy niezbędnej dla wypracowania trwałego przekształcenia placu Bankowego w plac miejski, który mógłby służyć różnym aktywnościom mieszkańców w każdym wieku.

Projekt powstał zgodnie z zasadami prototypowania urbanistycznego, sprawdzonymi w praktyce w wielu miastach świata, na przykład Nowym Jorku, Roterdamie, Paryżu. Polegał na realizacji tymczasowego zagospodarowania placu i organizacji programu wydarzeń, a także na stałej obserwacji jego codziennego użycia. Podczas projektu zespół badaczy społecznych prowadził wywiady ankietowe z użytkownikami. Obserwację przeprowadzono z wykorzystaniem narzędzi opracowanych przez duńską pracownię Gehl People (www.gehlpeople.com), założoną przez prof. Jana Gehla, prekursora badań nad przestrzenią przyjazną ludziom w każdym wieku.

W wyniku tymczasowej interwencji parking na placu Bankowym przeistoczył się w często odwiedzaną, przyjazną przestrzeń, wykorzystywaną na wiele sposobów. Odwiedzającymi byli mieszkańcy w każdym wieku, a także turyści zwiedzający Warszawę. Dzięki przeprowadzonym działaniom zgromadzona została wiedza, która będzie przydatna w dalszej przemianie placu i realizacji celów polityki rozwojowej miasta dotyczących poprawy jakości życia w Warszawie.

Raport prezentuje zarówno wiedzę zebraną w trakcie trwania projektu, jak i rekomendacje mające na celu wykorzystanie potencjału przestrzeni placu Bankowego jako jednej z najważniejszych przestrzeni publicznych stolicy.

Co składało się na projekt?

Na placu Bankowym pojawiła się zieleń i elementy wymienione poniżej. Po zakończeniu projektu wszystkie konstrukcje zostały przetransportowane do ogrodów szkolnych i przedszkolnych oraz parków na terenie Warszawy.

Na projekt zagospodarowania składało się

- 40 drzew (jarzębin, klonów, brzoź)
- Ponad 2000 roślin ozdobnych: bylin, traw, pnączy i krzewów.
- 2 instalacje przestrzenne emitujące schładzającą otoczenie mgiełkę wodną: tzw. tężnię butelkową oraz konstrukcję oddzielającą przestrzeń dla pieszych od jezdni ul. Marszałkowskiej;
- Ponad 500 różnorodnych miejsc do siedzenia:
 - 34 ławki z oparciami i podłokietnikami wkomponowane w zieleń i dostosowane do potrzeb seniorów;
 - 18 podestów o wymiarze 2x2m;
 - 70 stolików kawiarnianych i 140 krzeseł kawiarnianych;
 - 18 stołów/ ław piknikowych;
 - 20 leżaków;
- Wielofunkcyjną konstrukcję do parkour, składającą się z czterech modułów różnej wielkości, służącą do treningu, zabawy oraz siedzenia, używaną również jako widownia podczas wydarzeń;
- 5 ekspozytorów wystawy plenerowej połączonej z ławkami;
- 3 podesty do gry w plenerowe klocki wraz z zestawami klocków;
- 2 altany i 10 parasoli dających cień w upalne dni;
- Bibliotekę pod chmurką - mobilną czytelnię z ponad 200 książkami do czytania na miejscu, zabrania do domu lub wymiany;
- 1 girlandę świetlną liniową rozwieszoną na latarniach miejskich wzdłuż budynku;
- 3 toalety.

Aranżacji placu towarzyszył program wydarzeń w postaci trzech całodziennych pikników weekendowych związanych z tematem zdrowego miasta adresowanych do dzieci i dorosłych oraz czwartkowych spotkań literackich z twórcami.

Partnerem projektu był Targ Śniadaniowy, który wystawił na placu kawiarnię „Cafe Bankowy” oraz zapewnił organizację festiwalu kulinarnych i program kameralnych wydarzeń muzycznych.

Czego chcieliśmy się dowiedzieć?

Plac Bankowy jest jednym z najbardziej ruchliwych węzłów komunikacyjnych Warszawy. Zlokalizowany na nim parking to miejsce, które do tej pory nie zachęcało do zostania na nim na dłużej. Letnia aranżacja placu Bankowego pomogła wskazać jakie trwałe działania mogą w przyszłości doprowadzić do zmiany tego miejsca z przestrzeni przechodniej w plac miejski, który będzie odpowiadał oczekiwaniom użytkowników w sposób adekwatny do jego rangi wśród innych przestrzeni publicznych Warszawy.

Ewaluacja przestrzeni pozwoliła odpowiedzieć na pytania badawcze:

- Kto korzystał z letniej aranżacji placu Bankowego? Jaki stosunek miały te osoby do funkcjonującego w tym miejscu parkingu? Czy chciały jego powrotu?
- Jakie potrzeby odnośnie przyszłego zagospodarowania placu - w szczególności dotyczące jego wyposażenia - ujawniły się dzięki możliwości skorzystania z tymczasowej przestrzeni? Na jakie potrzeby odpowiadało tymczasowe zagospodarowanie placu, a jakie zostały niezaspokojone?
- Jak plac sprawdził się w różnych warunkach jego użytkowania, w zależności od pogody, pory dnia, programu wydarzeń? Jaki był wpływ tych i innych czynników na użytkowanie placu Bankowego w jego tymczasowej aranżacji?
- Jak użytkownicy ocenili tymczasowy projekt? Co podoba się mieszkańcom, a co nie?

Czego chcieliśmy się dowiedzieć? Jak przebiegała ewaluacja?

Zespół badawczy składał się z siedmiu osób posiadających doświadczenie w prowadzeniu badań przestrzeni publicznych. Przez siedem tygodni istnienia prototypu zespół obserwował sposób korzystania z przestrzeni placu oraz prowadził rozmowy i wywiady ankiety z użytkownikami placu. Wszystkie działania dokumentowano w formie zdjęć, filmów, notatek i formularzy zgodnych z metodami badań pracowni Gehl Institute.

Zastosowane metody badawcze

Age + Gender Tally - metoda zliczania użytkowników placu ze względu na płeć i wiek z oznaczaniem danych demograficznych.. Badanie przeprowadzono w dwóch turach w połączeniu z badaniem „Stationary Activity Mapping” w dniu 20 i 24 sierpnia, co godzinę pomiędzy 11:00 a 21:00.

Stationary Activity Mapping - metoda badania sposobu użytkowania przestrzeni placu wraz z jego wyposażeniem polegająca na mapowaniu zachowania użytkowników (m.in. z jakich miejsc siedzących korzystają, czy korzystają z placu sami, w parach lub grupach, jakie aktywności podejmują na placu: zabawa, rozmowa, czekanie, uczestnictwo w wydarzeniu kulturalnym, treningu). Badanie przeprowadzono w dwóch turach w dniu 20 i 24 sierpnia, co godzinę pomiędzy 11:00 a 21:00.

Twelve Quality Criteria - metoda oceny komfortu korzystania z przestrzeni publicznej, polegająca na przeanalizowaniu podczas wspólnego z użytkownikami spaceru badawczego dwunastu

kryteriów wpływających na pozytywne lub negatywne doświadczenie korzystania z placu. Spacer badawczy odbył się 28 sierpnia 2019r.

Wywiady ankiety - metoda pozwalająca w opracowanej ankiecie zebrać opinie użytkowników, w postaci danych ilościowych i jakościowych, na wiele różnych aspektów związanych z korzystaniem z tymczasowej przestrzeni placu. W ankiecie pytano m.in. o ocenę w skali od 1 do 10 dotychczasowego i tymczasowego zagospodarowania placu, ocenę ilości zieleni, sposób dotarcia na plac i częstotliwość korzystania z niego. W wywiadach ankietowych wzięło udział 119 respondentów.

Ponadto

- W dniach od 28 lipca do 1 września liczba użytkowników placu była liczona codziennie, co godzinę pomiędzy 7:00 a 21:00 przez zespół ochrony w dniach od 28 lipca do 1 września;
- Przeprowadzono dwa wywiady grupowe z 16 ekspertami by poznać ich opinie na temat przyszłego zagospodarowania placu;
- Przeprowadzono rozmowy z właścicielami i pracownikami lokali usługowych wokół placu, by dowiedzieć się czy i jak zmiana wpłynęła na warunki prowadzenia działalności gospodarczej.

Badanie na zlecenie Urzędu m.st. Warszawy zrealizował zespół badawczy:
dr inż. arch. Monika Wróbel - liderka
dr Agata Gójska
dr inż. arch. kraj. Krzysztof Herman
mgr. inż. arch. kraj. Magdalena Strużycka
Aleksandra Litorowicz
Mikołaj Łątkowski
Grzegorz Gądek

Najważniejsze liczby

- Około **42.000 gości** spędzało czas na placu przez cały okres projektu;
- Najwięcej jednocześnie na placu przebywało ok. **518 osób**;
- **135 wywiadów** dotyczących placu. 119 wywiadów ankietowych z użytkownikami i 16 z ekspertami;
- **Średnia ważona** ocen wystawionych przez wszystkich respondentów biorących udział w ankiecie zagospodarowania to **7.4/10pkt**;
- Ponad **73%** ankietowanych deklaroowało, że **odwiedzi plac ponownie**, a 64.7% zamierzało spędzić na placu godzinę lub więcej;
- **70.5%** ankietowanych uznało, że tymczasowe zagospodarowanie jest **przyjazne lub bardzo przyjazne wszystkim użytkownikom**;
- **73.1%** ankietowanych uznało, że tymczasowe zagospodarowanie miało **za mało zieleni**;
- Około **20 stopni** wynosiła różnica temperatury asfaltu w cieniu drzew postawionych na placu Bankowym w porównaniu z całkowicie nasłonecznioną częścią placu, przy temperaturze powietrza 30 stopni.

Przestrzeń placu zdaniem użytkowników

Główne wnioski i rekomendacje

1. Oczekiwanie trwałej przemiany

Użytkownicy i komentatorzy, w większości przychylnie wyrażali się o projekcie tymczasowej aranżacji. Szczególnie cenionym aspektem projektu było umożliwienie wielu form spędzania czasu dla osób w każdym wieku, co przekładało się na interakcje międzypokoleniowe i poczucie bezpieczeństwa. Respondenci podkreślali jednak, że projekt ma sens wyłącznie w sytuacji, gdy doprowadzi do trwałej przemiany placu. W innym wypadku jego ocena byłaby zdecydowanie negatywna.

2. Dużo więcej zieleni

Wobec pojawiających się w mediach cyfrowych informacji na temat niskiej jakości zastosowanych materiałów, użytkownicy wyrażali pozytywne zaskoczenie jakością zrealizowanej przestrzeni podczas wizyty na miejscu. Jedynym powszechnie krytykowanym aspektem była w opinii użytkowników znacząco za mała ilość zieleni, w szczególności liczba drzew. Jest to istotna wytyczna w kontekście następnych działań prototypowych, jak i docelowego zagospodarowania placu Bankowego.

3. Konieczność adaptacji do zmian klimatycznych

Plac Bankowy znajduje się w obrębie miejskiej wyspy ciepła. W czasie trwania projektu padły w Warszawie kolejne rekordy temperatury. Obniżony komfort korzystania z przestrzeni w związku z wysoką temperaturą i zbyt małą ilością cienia wpłynął na rytm życia placu i liczbę jego użytkowników, która była wyraźnie mniejsza w najgorętsze dni, w godzinach przedpołudniowych, gdy plac był wystawiony na pełną ekspozycję słoneczną. Wśród czynników powodujących dyskomfort w korzystaniu z przestrzeni 33 % procent badanych wskazało właśnie te dwa. Potrzeba radykalnego zwiększenia powierzchni przepuszczalnej i biologicznie czynnej oraz obsadzenia placu dużymi drzewami została także wyrażona wprost w opiniach ekspertów.

4. Wykorzystajmy potencjał przemiany placu

Ogólnopolskie zainteresowanie projektem i duża liczba użytkowników, którzy przyjechali na plac Bankowy specjalnie po to by zobaczyć letnią aranżację pokazuje, że docelowe zagospodarowanie może być doskonałym nośnikiem komunikacji dotyczącej przemiany Warszawy w miasto o wysokiej jakości życia. W opinii ekspertów, dominująca narracja nowego placu Bankowego powinna wprost zaprezentować wizję stolicy jako nowoczesnego miasta odpowiadającego na wyzwania przyszłości takie jak zmiana klimatyczna, czy rozwarstwienie społeczne.

Wnioski i rekomendacje

Komunikacja

Na pozytywne postrzeganie projektu największy wpływ miały trzy czynniki: wizyta na miejscu, poznanie funkcji prototypu i wizji docelowej przemiany placu Bankowego.

1. Prototyp to początek procesu zmian

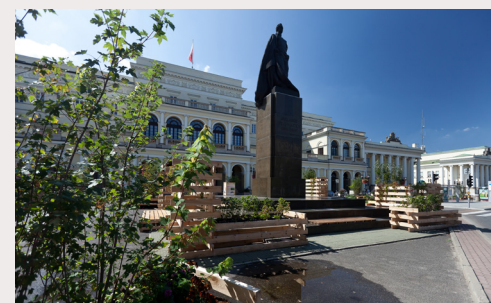
Stworzenie prototypu to zobowiązanie do dalszej interakcji z mieszkańcami, którzy mają prawo zapoznać się z podsumowaniem prototypu, poznać plan dalszych działań związanych z przemianą placu oraz wygodnie otrzymywać informacje o postępach w realizacji.

2. Argumenty za zmianą

Podczas rozmów z użytkownikami sprawdzono różne sposoby wyjaśnienia celu projektu. Dwa z nich okazały się wyjątkowo czytelne i satysfakcjonujące dla odbiorców.

Pierwszy to wyeksponowanie znaczenia prototypu jako sposobu na zmniejszenie ryzyka, że kosztowne zagospodarowanie docelowe nie spełni oczekiwań użytkowników: "Lepiej przeznaczyć kilkaset tysięcy złotych na prototyp i poznać realne potrzeby, niż źle wydać kilkanaście milionów na inwestycję, którą będzie bardzo trudno poprawić".

Druga przychylnie odebrana argumentacja to perspektywa prototypu jako pierwszego kroku w kierunku zagospodarowania placu Bankowego jako "zielonego łącznika" pomiędzy sąsiadującym z placem parkiem Saskim i ogrodem Krasińskich, uzupełniającego ich ofertę i powiększającego obszar śródmiejskiej zieleni.

Wnioski i rekomendacje

Przestrzeń

1. Elastyczność użytkowania

Głównym walorem projektu było przygotowanie przestrzeni placu do wykorzystania na wiele sposobów i możliwość korzystania z placu przez różnych użytkowników w tym samym czasie. Plac działał jako miejsce odpoczynku i aktywności, spotkań towarzyskich i biznesowych, przestrzeń wydarzeń kulturalnych, kulinarnych i rekreacyjnych, miejsce warsztatów i treningu sportowego. Był zarówno przestrzenią dla spontanicznych aktywności, jak i przyciągał użytkowników swoją ofertą programową.

Użytkowanie placu zmieniało się w zależności od pory dnia. Cechą charakterystyczną tymczasowej przestrzeni stała się obecność wielu pokoleń. Podstawą tego było zrównoważenie w programie proporcji atrakcji adresowanych do różnych grup wiekowych i wprowadzenie w dużej skali infrastruktury dostępnej dla osób każdym wieku jak np. różnorodne i liczne siedziska czy gry plenerowe. Podobne założenia towarzyszyły komponowaniu realizowanego na placu programu wydarzeń. Zachowanie powyższych, sprawdzonych scenariuszy użytkowania powinno być istotnym kierunkiem koncepcji docelowego zagospodarowania przestrzeni objętej prototypem.

Wnioski i rekomendacje

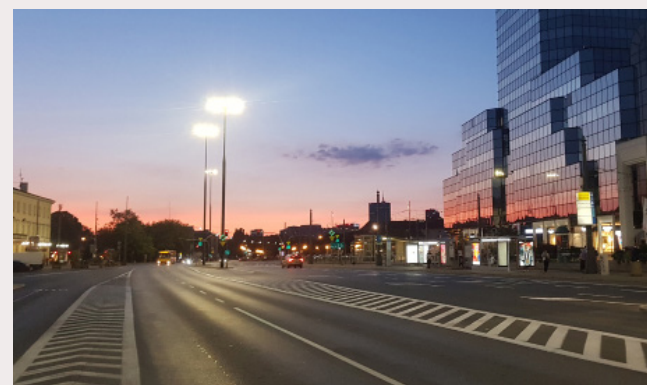
Przestrzeń

3. Konieczność izolacji od ulicy

Respondenci zgłaszali potrzebę lepszego oddzielenia przestrzeni placu od ulicy Marszałkowskiej. Postulowano by bariera ograniczała widok ulicy na poziomie wzroku siedzącej osoby, a umożliwiała wgląd na drugą stronę placu w pozycji stojącej.

Rekomendowane jest wykonanie takiego oddzielenia z użyciem zieleni uzupełnionej szpalerem dużych drzew z koronami znajdującymi się powyżej poziomu wzroku. Przegroda powinna umożliwiać lokalnie wgląd od strony ulicy Marszałkowskiej w pieszą przestrzeń placu. Izolacja od ulicy powinna być zapewniona również przy pomniku Słowackiego i wzdłuż ul. Elektoralfnej, o ile nie zostanie ona wyłączona z ruchu samochodów.

Alternatywnym scenariuszem sugerowanym przez ekspertów jest realizacja chodnika i drogi rowerowej wzdłuż ul. Marszałkowskiej, z rozdzielającym pasem zieleni niskiej, optymalnie przy wyłączeniu z ruchu pasa sąsiadującego z granicą parkingu. Wybór tego scenariusza obarczony jest ryzykiem mniejszej akceptacji przez użytkowników, którzy deklarowali potrzebę zdecydowanego oddzielenia tej części placu od ulicy.

Wnioski i rekomendacje

Przestrzeń

4. Dostępność

Projekt ujawnił potencjalne przeszkody w wygodnym dostępie do tego fragmentu placu. Główną barierę stanowiły schody wzdłuż elewacji Gmachu Giełdy i Banku Polskiego. Rekomendowanym rozwiązaniem jest ich przebudowa, by lokalnie, w kilku miejscach umożliwić dostęp dla osób o ograniczonych możliwościach poruszania się na główną płytę placu.

W tymczasowej aranżacji placu ograniczenie możliwości wjazdu samochodów na plac od strony ul. Elektoralnej stworzyło trudności w dostępie dla pieszych, osób z wózkami i rowerzystów. Zapewnienie wygodnego pieszego dostępu do placu w tym miejscu będzie ważnym wyzwaniem projektowym.

Dokumentacja architektoniczna docelowego placu powinna być poddana audytowi dostępności przed przystąpieniem do prac realizacyjnych.

Wnioski i rekomendacje / przestrzeń

Powiązania piesze

Wnioski

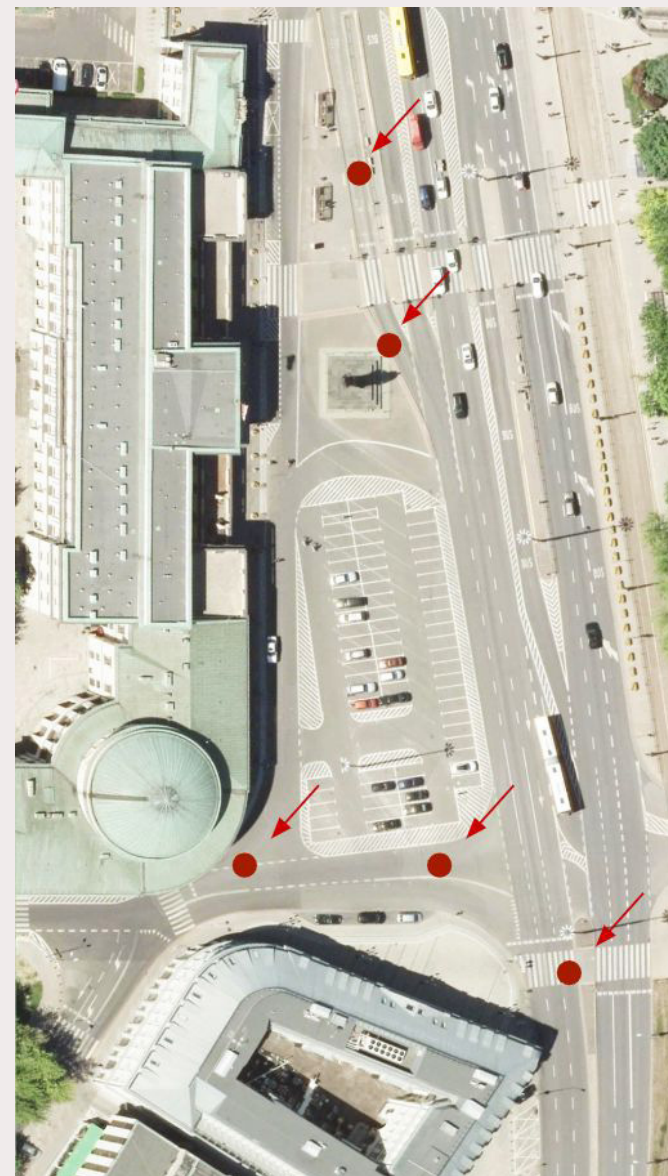
Objęta projektem część placu znajduje się poza głównymi ciągami ruchu pieszego na placu, które zlokalizowane są w rejonie wejść do metra, wokół skrzyżowania Al. Solidarności z ul. Marszałkowską oraz wokół przystanków tramwajowych i przy wschodniej pierzei placu.

Osoby znajdujące się w ich rejonie musiały specjalnie zmienić trasę, żeby dostać się w obręb projektu. Główny trakt pieszy w sąsiedztwie letniej aranżacji nadal przebiegał przy arkadach wzdłuż zachodniej pierzei placu. Przemieszczali się tam użytkownicy nie zainteresowani ofertą placu. Umieszczenie foodtrucków, toalet i recyklomatu wzdłuż schodów oddzieliło tą część letniej aranżacji od reszty zagospodarowania i w rezultacie nie pozwoliło przetestować możliwości lepszego powiązania traktu z główną płytą placu.

Wśród najważniejszych zmian w ruchu pieszych zaobserwowano wielokrotne przekraczanie ul. Elektoralnej w niedozwolonym miejscu w celu skrócenia drogi do przejścia w stronę ul. Senatorskiej. Obserwowano również skracanie drogi z środkowego przejścia dla pieszych przy pomniku Słowackiego w kierunku tymczasowej aranżacji placu.

Rekomendacje

- Zespolecie traktu pieszego pod arkadami z główną płytą placu.
- Podkreślenie powiązań pieszych z sąsiednimi przestrzeniami: rejonem kina Muranów, ul. Przechodnią w stronę Placu Żelaznej Bramy oraz ul. Senatorską w kierunku Ogrodu Saskiego.
- Zmniejszenie wielkości autobusowego węzła komunikacyjnego: zmniejszenie wielkości przystanku przynajmniej o jeden pas jezdni i podkreślenie traktu pieszego w kierunku al. Solidarności.
- Przesunięcie lub powielenie przejścia dla pieszych przez ul. Elektoralną bliżej ul. Marszałkowskiej. Optymalnym rozwiązaniem w tej części placu z punktu widzenia pieszych byłoby uspokojenie ruchu na ul. Elektoralnej i opracowanie jej nawierzchni w sposób spójny z resztą zagospodarowania placu.
- Wydłużenie zielonego światła dla pieszych na przejściu przy pomniku Słowackiego i poprawę pieszego dostępu, bezpośrednio z pasów na plac w tym miejscu.

Wnioski i rekomendacje / przestrzeń

Parkowanie

Wnioski

Realizacja projektu wiązała się z czasową likwidacją 67 miejsc parkingowych. Fakt ten nie doprowadził do głośno wyrażanych protestów kierowców, nie została zgłoszona ani jedna oficjalna skarga dotycząca zamknięcia parkingu ze strony mieszkańców lub przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą w obrębie placu.

Wśród ankietowanych użytkowników placu pojawiły się pojedyncze opinie (4 rozmówców) za pozostawieniem w tym miejscu parkingu. Projekt nie ingerował w miejsca parkingowe usytuowane na prawo od bramy wejściowej ratusza. Zaobserwowano tam rotację parkujących i obecność wolnych miejsc o różnych porach dnia. Podobnie sytuacja wyglądała w przypadku miejsc parkingowych w Al. Solidarności i przy ul. Przechodniej.

W trakcie ewaluacji projektu tymczasowej aranżacji na placu Bankowym analizowano w gronie ekspertów potencjalne korzyści z pozostawienia w tym miejscu funkcji parkingowej w postaci parkingu podziemnego. Ekspertcy wyrażali obawy, że taki scenariusz działań mocno opóźni modernizację placu Bankowego i podniesie koszty inwestycji, a także nie pozwoli na znaczące zwiększenie powierzchni biologicznie czynnej na placu.

Rekomendacje

- Pozostawienie miejsc parkingowych wkomponowanych w zieleń w sąsiedztwie Al. Solidarności by ułatwić dostęp do urzędu dla interesantów, którzy mają utrudnioną możliwość korzystania z komunikacji publicznej.
- Jednym z rozważanych wariantów może być zapewnienie miejsc parkingowych w zatokach, równoległe do ul. Marszałkowskiej kosztem skrajnego pasa ruchu.
- Zaleca się przeprowadzenie szczegółowych badań ruchu, by ocenić skutki decyzji o trwałej likwidacji parkingu.
- W świetle wyzwań związanych z ograniczeniem ruchu samochodowego w centrum Warszawy, zastrzeżeń ekspertów i oczekiwań społecznych rozbudzonych przez realizację prototypu, rekomendowana jest rezygnacja z budowy parkingu podziemnego.

Wnioski i rekomendacje

Zieleń i woda

Wnioski

Użytkownicy placu zdecydowanym głosem opowiedzieli się za większą ilością zieleni. Opinie dotyczące roślinności wyrażane były przez ankietowanych również w uwagach dodatkowych.

Źle oceniono pnącza wkomponowane w „tężnię” oddzielającą plac od ulicy oraz jarzębiny, które mimo właściwej pielęgnacji sprawiały wrażenie usychających i zbyt małych. Nie wykorzystano też potencjału zazielenienia pomnika Juliusza Słowackiego. Zaproponowana roślinność w tym miejscu była za mało bujna i nie przykrywała drewnianej konstrukcji, na której się znajdowała. W efekcie użytkownicy poruszający się komunikacją miejską, kierowcy a także piesi ze wschodniej pierzei placu poznawali jego tymczasową aranżację przez pryzmat dwóch elementów przestrzennych, które były najślabszymi ogniwami zagospodarowania placu.

Zwracano uwagę na uciążliwość obecności asfaltowego podłoża, które mogłoby według rozmówców, zostać wyłożone tymczasowym trawnikiem, co jednak wykraczało ponad budżet projektu.

Z obserwacji i rozmów wynika, że mimo ogólnej złej oceny dotyczącej ilości zieleni, użytkownikom podobały się kwitnące rośliny i owocowe krzewy przy pomniku. Goście placu robili zdjęcia kwiatom oraz obserwowali zlatujące się do rabat owady. Wielokrotnie obserwowano jak opiekunowie pokazują owady dzieciom.

Rekomendacje

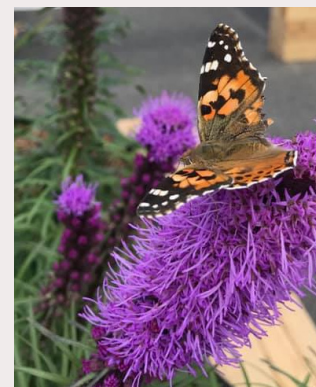
- Zieleń na placu Bankowym powinna reprezentować najwyższą jakość estetyczną i użytkową, manifestując przywiązanie władz miasta do idei poprawy warunków życia w Warszawie wobec narastających zmian klimatycznych.

- Plac powinien być obsadzony dużymi drzewami o rozległych koronach, dających dużo cienia. Rabaty z kwitnącymi kwiatami powinny być dostępne, tworzyć wrażenie zanurzenia w zieleni. Dobre gatunki powinny przyciągać motyle i ptaki z sąsiadujących parków. Część terenu placu powinna być wykonana w formie trawnika, na którym będzie można usiąść.

- Należy dążyć do pogodzenia potrzeby dużej ilości zieleni z bogatym programem funkcjonalno-przestrzennym, którego utrzymanie w tym miejscu jest również oczekiwane przez użytkowników.

- Zieleń powinna być wykorzystana jako bariera odgradzająca przestrzeń dla pieszych od ul. Marszałkowskiej, poprawiać komfort użytkowników i zapraszać osoby przejeżdżające przez plac do skorzystania z zagospodarowania. Szczególnie w tym miejscu dobór roślin powinien uwzględniać również liściaste i iglaste gatunki zimozielone, które wchłaniać będą zanieczyszczenia powietrza w okresie jesienno-zimowym.

- Nie ujętą w tymczasowym projekcie, ale ważną kwestią jest opracowanie systemu wodnego placu gwarantujący retencję wody opadowej z terenu placu i docelowo okolicznych budynków, a także wykorzystanie wody do chłodzenia jego przestrzeni i nawadniania roślinności.

Wnioski i rekomendacje

Wydarzenia

W trakcie trwania projektu na placu odbyło się ponad 50 wydarzeń organizowanych przeważnie w trakcie dni weekendowych oraz drugiej połowie tygodnia roboczego. Badania liczby użytkowników wprost wskazują, że to wydarzenia ściągały na plac najwięcej użytkowników.

Cieszyły się one dużą frekwencją mimo mało ekspansywnej promocji i zazwyczaj kameralnego charakteru. Pomimo relatywnie krótkiego czasu trwania projektu miejsce zyskało opinię przestrzeni, w której dzieje się coś ciekawego.

W wielu realizowanych na placu wydarzeniach brali udział przedstawiciele władz miasta, przez co przestrzeń tymczasowego zagospodarowania nabierała funkcji miejskiej agory, w której można było wejść w interakcję z zarządcami Warszawy.

Wielokrotnie obserwowano jak użytkownicy placu czytali afisze z aktualnym programem lub dopytywali się w kawiarni o planowane wydarzenia. Również twórcy, zwłaszcza muzycy byli zainteresowani występami w tej przestrzeni, dopytując o taką możliwość organizatorów. Program był zróżnicowany i regularnie gromadził odbiorców w różnym wieku, również seniorów, co wyróżniło to miejsce na tle innych przestrzeni plenerowych funkcjonujących w tym czasie w Warszawie. Aranżacja placu sprawdziła się również jako miejsce organizacji weekendowych festiwali kulinarnych. W ich trakcie na terenie letniej aranżacji znajdowało się nawet powyżej 500 osób jednocześnie.

Warto zwrócić uwagę, że nawet w przypadku wydarzeń gromadzących wieczorami kilkuset uczestników plac naturalnie pustoszał w okolicach północy. Nie odnotowano przy tym skarg mieszkańców okolicznych budynków na realizowane wydarzenia, w trakcie całego projektu zarejestrowano sześć interwencji Straży Miejskiej lub Policji. Szum samochodów z ul. Marszałkowskiej nie przeszkadzał w uczestnictwie w wydarzeniach.

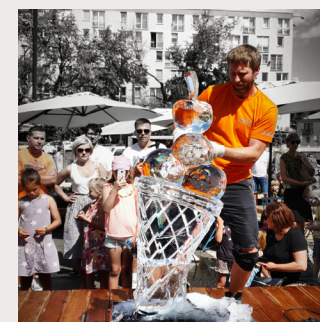
Rekomendacje

- W ocenie zespołu badawczego plac bardzo dobrze zadziałał jako miejsce organizacji kameralnych wydarzeń. Warto rozwijać jego potencjał, jako przestrzeni gdzie mieszkańcy w niezobowiązujący sposób mogą brać udział w zróżnicowanych wydarzeniach.

- Zachowanie funkcji placu jako punktu spotkań mieszkańców z przedstawicielami władz miasta.

- Utrzymanie kameralnego charakteru organizowanych wydarzeń i realizacja programu z szacunkiem dla komfortu lokatorów bloku mieszkalnego po wschodniej stronie ul. Marszałkowskiej.

- Wprowadzenie stałej infrastruktury ułatwiającej organizację wydarzeń zgodnie z wytycznymi szczegółowymi przedstawionymi w dalszej części dokumentu. Zachowanie priorytetu jakości placu dla codziennego użytkowania nad komfortem organizacji wydarzeń.

Wnioski i rekomendacje

Funkcje 1/4

1. Miejsca do siedzenia

Tymczasowa aranżacja oferowała wiele możliwości siedzenia na placu. Były to ławki z oparciem i podłokietnikami, przestawne krzesła i stoliki, krzesła i stoły w kawiarni, leżaki, podesty, stoły piknikowo-warsztatowe, a także wielofunkcyjny mebel miejski służący do siedzenia i treningu parkour. Łącznie ok. 500 miejsc siedzących.

Wszystkie elementy wyposażenia były chętnie wykorzystywane. Użytkownicy chętnie aranżowali przestrzeń pod własne potrzeby przedstawiając krzesła i leżaki. Siadali w różnych częściach placu w zależności od pory dnia. W ciągu dnia największą popularnością cieszyły się miejsca w okolicy tężni butelkowej oraz krzesła pod zadaszeniem kawiarni. W porze lunchu obserwowano ludzi siedzących przy długich stołach przy arkadach (było to pierwsze miejsce, gdzie w okolicach południa pojawiał się na placu cień). Wiezorami zajmowane były miejsca na całym placu. O tej porze, a także trakcie wydarzeń i festiwali kulinarnych, ważnym miejscem do siedzenia stawał się wielofunkcyjny mebel służący do treningu parkour. Użytkownicy dostawali do niego krzesła, leżaki lub stoliki dopasowując przestrzeń do własnych potrzeb, siadali na konstrukcji w swobodny sposób, wykorzystując ją również jako stolik na napoje i przekąski. Rozległość konstrukcji pozwalała wybrać miejsca do siedzenia odległe od innych użytkowników dając poczucie prywatności na placu.

Rekomendacje

- Rekomendowana jest realizacja dużej liczby różnorodnych miejsc do siedzenia, w liczbie podobnej do miejsc zrealizowanych w przestrzeni prototypowej. Część miejsc powinny stanowić przestawne meble pozwalające na zmianę aranżacji placu.
- Elementem zagospodarowania placu może być konstrukcja przestrzenna, która, podobnie jak mebel parkourowy będzie umożliwiała siadanie dużej liczby osób, w czasie wydarzeń.

2. Gastronomia

Oferta gastronomiczna była jednym z głównych elementów zatrzymujących użytkowników na placu, a kawiarnia była wskazywana jako jedno z pięciu miejsc, w których rozmówcy spędzali najwięcej czasu. Potwierdzały to również wyniki obserwacji aktywności użytkowników. Kawiarnia miała swoich gości, w różnej liczbie o każdej porze dnia.

W trakcie trwania projektu nie było możliwości sprawdzenia potencjału lokali znajdujących się w podcieniach budynków w zachodniej pierzei placu Bankowego. W trakcie ewaluacji projektu nie udało się ustalić, na ile letnia aranżacja przyciągała klientów restauracji zlokalizowanych wokół placu Bankowego. Może to wskazywać, że niezależnie od możliwości organizacji usług gastronomicznych na parterze gmachu Giełdy, obecność kawiarni bezpośrednio na placu, na wyciągnięcie ręki, będzie znacząco wpływać na liczbę użytkowników odwiedzających to miejsce, tak jak zadziało to w trakcie trwania projektu.

Respondenci wypowiadali się również odnośnie oferty kawiarni. Zgłaszano potrzebę jedzenia i napojów z surowych owoców i warzyw, doceniono obecność warszawskiej kranówki, zwracano uwagę na biodegradowalność naczyń jednorazowych. Pojawiły się również komentarze odnośnie zbyt wysokich cen.

Rekomendacje

- Rekomenduje się realizację lekkiego pawilonu kawiarnianego. Lokalizacja pawilonu w obrębie placu może być przedmiotem ustaleń zespołu autorskiego. W opracowaniu pawilonu należy zwrócić uwagę na zapewnienie estetycznego sposobu przechowywania wyposażenia zewnętrznego.

- Oferta gastronomiczna kawiarni powinna wpisywać się w wielopokoleniowy i otwarty charakter placu oraz być zbudowana w sposób pozwalający na skorzystanie z niej również przez mniej zasobnych konsumentów.

- Wprowadzenie na plac funkcji gastronomicznej nie powinno ograniczać możliwości spożywania własnych posiłków i napojów przyniesionych przez użytkowników placu.

3. Przestrzeń zacieniona

Zbyt mała ilość cienia została przez użytkowników oceniona jako najbardziej przeszkadzająca cecha placu. Na podstawie przeprowadzonych pomiarów stwierdzono, że w dni powszednie, w które temperatura przekraczała 30 stopni C.,

Wnioski i rekomendacje

Funkcje 2/4

plac w godzinach od 7.00 do 17.00 odwiedzało 41 % mniej odwiedzających, niż w tych samych godzinach w dni z temperaturą poniżej 25 stopni c.

Obecność cienia na placu Bankowym jest szczególnie ważna przez wzgląd na seniorów mieszkających w sąsiedztwie, którzy mogliby być najliczniejszą grupą użytkowników placu w godzinach przedpołudniowych.

Udostępnione parasole przeciwsłoneczne niedostatecznie spełniły swoją funkcję. Było ich za mało i okazały się one nieodporne na silny wiatr, który często wiał na placu. Część użytkowników podejmowała próby przestawiania parasoli, by zapewnić cień nad miejscami siedzącymi, ale było to trudne zadanie.

W słoneczne dni w pierwszej kolejności zajmowane były miejsca w cieniu tężni oraz w altanie z huśtawką, pod zadaszeniem kawiarni, na ławkach zacienionych klonami i pod parasolami.

Mniej chętnie wykorzystywane były długie stoły przy elewacji budynku, choć było tam najchłodniej. Wśród użytkowników była również grupa korzystająca ze słońca i opalająca się na leżakach.

Rekomendacje

- Aby zapewnić komfort korzystania z placu w upalne dni przynajmniej połowa miejsc siedzących, a także część wyposażenia służąca relaksowi jak np. hamaki, powinny znajdować się w cieniu,

najlepiej dużych drzew.

- Zacienione przestrzenie można również stworzyć wznosząc na placu trwałe konstrukcje zacieniające w postaci np. altan, lekkich zadaszeń lub trejaży. Ich obecność i lokalizacja mogą być przedmiotem opracowania zespołu autorskiego. Rekomendowane jest obsadzenie tych konstrukcji pnąciami, w celu zwiększenia ilości zieleni na placu.

4. Aktywna rekreacja

W projekcie zaproponowano wielopoziomową, ażurową strukturę ustawioną w centralnej części placu, która zachęcała do aktywnej rekreacji. Każdy element struktury mógł być siedziskiem, równoważnią, miejscem wykonywania ewolucji i treningu parkour. Mebel pozwalał na aktywności pojedynczych osób, jak i spotkania w małych i wieloosobowych grupach wykorzystujących go jako miejsce spotkań lub treningu. Struktura zadziałała jako obiekt treningowy przede wszystkim w trakcie regularnych zajęć. Po zorganizowanym treningu część użytkowników zostawała na miejscu, by indywidualnie kontynuować aktywność. Wówczas również dzieci nie uczestniczące w treningu, a obecne na placu w jego trakcie zaczynały wykorzystywać konstrukcję do ćwiczeń lub zabawy. Gdy na placu pojawiali się sportowcy trenujący parkour inni użytkownicy zatrzymywali się, by obserwować i komentować ewolucje.

Umieszczenie na meblu przyjaznej grafiki informującej o przeznaczeniu konstrukcji zachęciło

do korzystania z niej znacząco większej liczby użytkowników. Kilukrotnie zaobserwowano na placu osoby jeżdżące na deskorolce, z myślą o których przystosowano pięć elementów przestrzennych. Obecne były również dzieci na hulajnogach. Prototyp potwierdził, że w przestrzeni placu jest miejsce na aktywną rekreację w formie funkcji uzupełniającej.

Rekomendacje

- Zaleca się utrzymanie kontrolowanej dostępności przestrzeni placu dla aktywności rekreacyjnych, ze względu na wartość polegającą na upowszechnianiu ruchu i tworzenia przyjaznym interakcji międzypokoleniowych pomiędzy niezwiązanymi zazwyczaj grupami społecznymi. Wartością jest też fakt zachęcania użytkowników, zwłaszcza młodzieży i dzieci, do spróbowania swoich sił w sportach, z którymi nie mieli do tej pory styczności.

- Wkomponowanie w przestrzeń placu elementów pozwalających na aktywną rekreację. Powinny być to wielofunkcyjne formy przestrzenne, które na co dzień służą do siedzenia lub zabawy. W zależności od ich przeznaczenia, obiekty można wyposażyć w widoczną informację na temat ich przeznaczenia.

5. Gry towarzyskie

W ramach projektu udostępniono trzy zestawy dużych, drewnianych klocków do gry w plenerową Jengę, które stały się jednym ze znaków rozpoznawczych placu i były chętnie wykorzystywane oraz

Wnioski i rekomendacje

Funkcje 3/4

fotografowane przez użytkowników. W Jengę grały zarówno dzieci jak i dorośli, o wszystkich porach dnia. Na placu dostępne były również zestawy szachowe, które cieszyły się dużą popularnością. Gry wydłużały obecność użytkowników i zachęcały do przyjaznych kontaktów pomiędzy nieznanymi sobie osobami, wywoływały uśmiech na twarzach obserwujących. Były one dostępne bez przerwy, bez potrzeby wypożyczania ich z kawiarni.

Rekomendacja

- Udostępnianie gier towarzyskich na placu w liczbie większej niż podczas projektu tymczasowego. Zalecamy wypracowanie rozwiązań, które pozwolą na dostęp przynajmniej do części gier bez potrzeby ich wypożyczania, np. w porozumieniu z najemcami lokalu/lokali gastronomicznych, którzy będą sprzątać gry na noc.

6. Przestrzeń dla małych dzieci

Rodziny z dziećmi stanowiły grupę użytkowników, która najdłużej przebywała na placu w ciągu dnia, eksplorując różne dostępne na nim atrakcje. Jednocześnie rodzice małych dzieci podczas rozmów i w ankietach zwracali uwagę na potrzebę stworzenia specjalnej przestrzeni dedykowanej najmłodszym. Argumentowali to najczęściej obawą przed niewystarczającym odgrodzeniem letniej aranżacji od ulicy i koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa podopiecznym na tak rozległej przestrzeni.

Rekomendacja

Proponowany program placu powinien zapewniać atrakcje, które mają charakter międzypokoleniowy i zachęcają do zabawy również dzieci, bez potrzeby projektowania specjalnej przestrzeni dedykowanej najmłodszym zwłaszcza w postaci tradycyjnego placu zabaw. Projektanci powinni zwrócić uwagę, na kwestię bezpiecznej izolacji przestrzeni placu od ulicy.

7. Inne atrakcje

Goście placu bardzo chętnie korzystali z atrakcji takich jak hamaki, huśtawka czy rozpięta w altanie siatka. Popularnością, zwłaszcza wśród seniorów cieszyła się plenerowa biblioteka. Z zainteresowaniem oglądano wystawę i makietę prezentującą śmieci. Użytkownicy wskazywali w ankietach aby takie lub podobne funkcje zapewnić również na zmodernizowanym placu.

Rekomendacja

Plac powinien być wyposażony w różnorodne elementy wyposażenia umożliwiające odpoczynek w przestrzeni publicznej i umilające czas użytkownikom. Takie wyposażenie zachęca mieszkańców do spędzania czasu na zewnątrz oraz buduje przyjazny wizerunek przestrzeni.

8. Recykłomat

Recykłomat cieszył się bardzo dużą popularnością. Regularnie obserwowano kolejki ustawiające się by wrzucić butelki. W oczekiwaniu na swoją kolej czekający przesiadywali na sąsiadujących ławkach.

Mieszkańcy przynosili torby odpadów, spędzając na wrzucaniu ich do recykłomatu do kilkunastu minut. Dla tych osób recykłomat był głównym celem wizyty na placu. Mimo awaryjności testowanego urządzenia recykłomat oceniany był bardzo dobrze. W ankietach użytkownicy placu wskazywali, że powinien na stałe znaleźć się w tej przestrzeni.

9. Kosze na śmieci

Odwiedzający plac zwracali uwagę na obecność wielofrakcyjnych koszy na śmieci i starali się pilnować poprawności sortowania na frakcje. W ankietach wyrażono opinię, że na placu było zbyt mało koszy na śmieci.

Rekomendacja

- Przestrzeń przed ratuszem powinna promować prawidłową segregację śmieci poprzez lokalizowanie w jej obrębie wielofrakcyjnych pojemników. W przypadku wdrożenia recykłomatu rekomendowane jest zwiększenie wydajności punktu odbioru oraz zlokalizowanie go w pobliżu ze skrzyżowaniem skrzyżowania z Al. Solidarności.

10. Toalety

Obecność toalet została pozytywnie przyjęta przez użytkowników. W trakcie wydarzeń skupiających większą publiczność liczba ustępów okazała się zbyt mała, brakowało 2-3 dodatkowych oczek, co było przedmiotem licznych skarg kierowanych do obsługi kawiarni. Użytkownicy deklarowali, że toalety publiczne powinny być zrealizowane na placu w ramach trwałej modernizacji.

Wnioski i rekomendacje

Funkcje 4/4

Rekomendacja

- Rekomendowana jest budowa toalety publicznej wbudowanej w pawilon kawiarni. Powinna być ona dostępna niezależnie od godzin pracy kawiarni. W przestrzeni placu należy przewidzieć możliwość dostawienia toalet mobilnych w przypadku organizacji wydarzeń i dostosować pod tą okoliczność infrastrukturę placu (przyłącze energetyczne, wodne i kanalizacyjne).

11. Foodtrunki

Zainteresowanie ofertą foodtrucków było wprost powiązane z liczbą użytkowników na placu. Odwiedzający korzystali z nich przede wszystkim w porze lunchowej i wieczorami - zwłaszcza gdy na placu odbywały się wydarzenia. Foodtrunki zadziałały jako funkcja uzupełniająca i poszerzająca ofertę gastronomiczną placu.

Rekomendacja

- W przestrzeni placu należy przewidzieć miejsce gdzie okazjonalnie pojawiać się będą 2-3 foodtrunki. Należy tam udostępnić właściwe przyłącza.

12. Scena plenerowa

Niewielka scena plenerowa służyła cyklicznym wydarzeniom na placu, które odbywały się kilka razy w tygodniu. Jej forma nie wyróżniała się wśród innego zagospodarowania placu i nie dominowała otoczenia.

Rekomendacja

- W przypadku decyzji o wykorzystaniu placu jako

miejsca organizacji kameralnych wydarzeń kulturalnych, rekomendowane jest zrealizowanie na stałe niewielkiej sceny plenerowej wraz z odpowiednimi przyłączami.

12. Oświetlenie

Obecne oświetlenie placu Bankowego jest zdominowane przez wieloramienne lampy drogowe, które zalewają plac żółtym, sodowym światłem. W docelowym zagospodarowaniu placu należy ograniczyć wpływ oświetlenia drogowego ul. Marszałkowskiej na pozostałą część placu.

Projekt oświetlenia powinien dążyć do wiernego oddawania barw, atrakcyjnego podkreślenia architektury budynków przy placu, a jednocześnie nie powodować zanieczyszczenia światłem.

13. Dostęp do prądu/wody

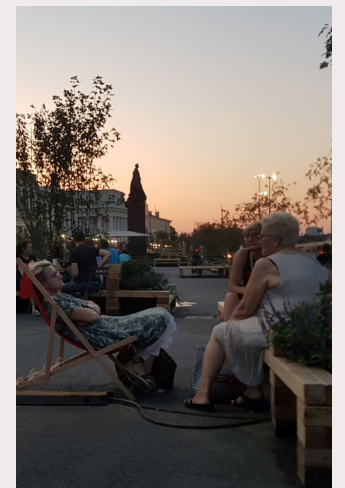
Na placu powinny znajdować się punkty poboru prądu i wody umiejscowione w taki sposób by umożliwić jego elastyczne wykorzystanie na organizację wydarzeń kulturalnych, targów, festiwali.

14. Informacja wizualna

Rekomendowane jest stworzenie spójnej informacji wizualno-przestrzennej. W przypadku decyzji o wykorzystaniu placu jako miejsca organizacji wydarzeń rekomendujemy ustawienie dwóch, wkomponowanych w przestrzeń placu słupów ogłoszeniowych, które przeznaczone będą do informowania o programie wydarzeń, umiejscowionych w relacji do głównych potoków pieszych w obrębie placu.

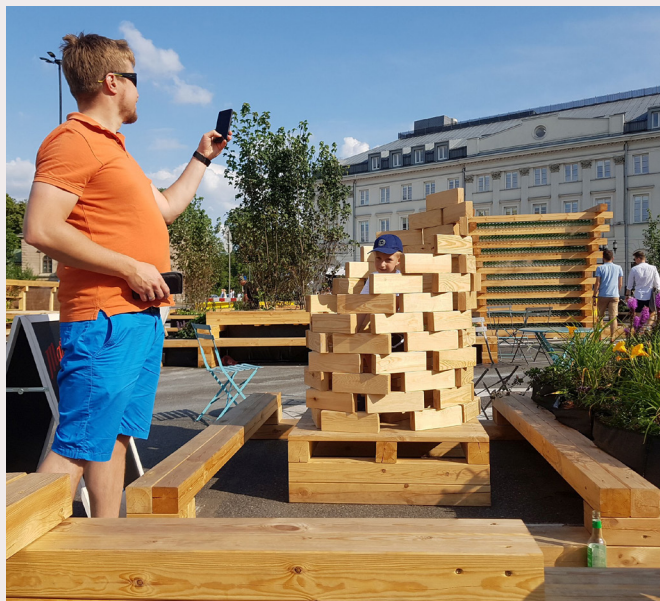
Relaks

Gastronomia

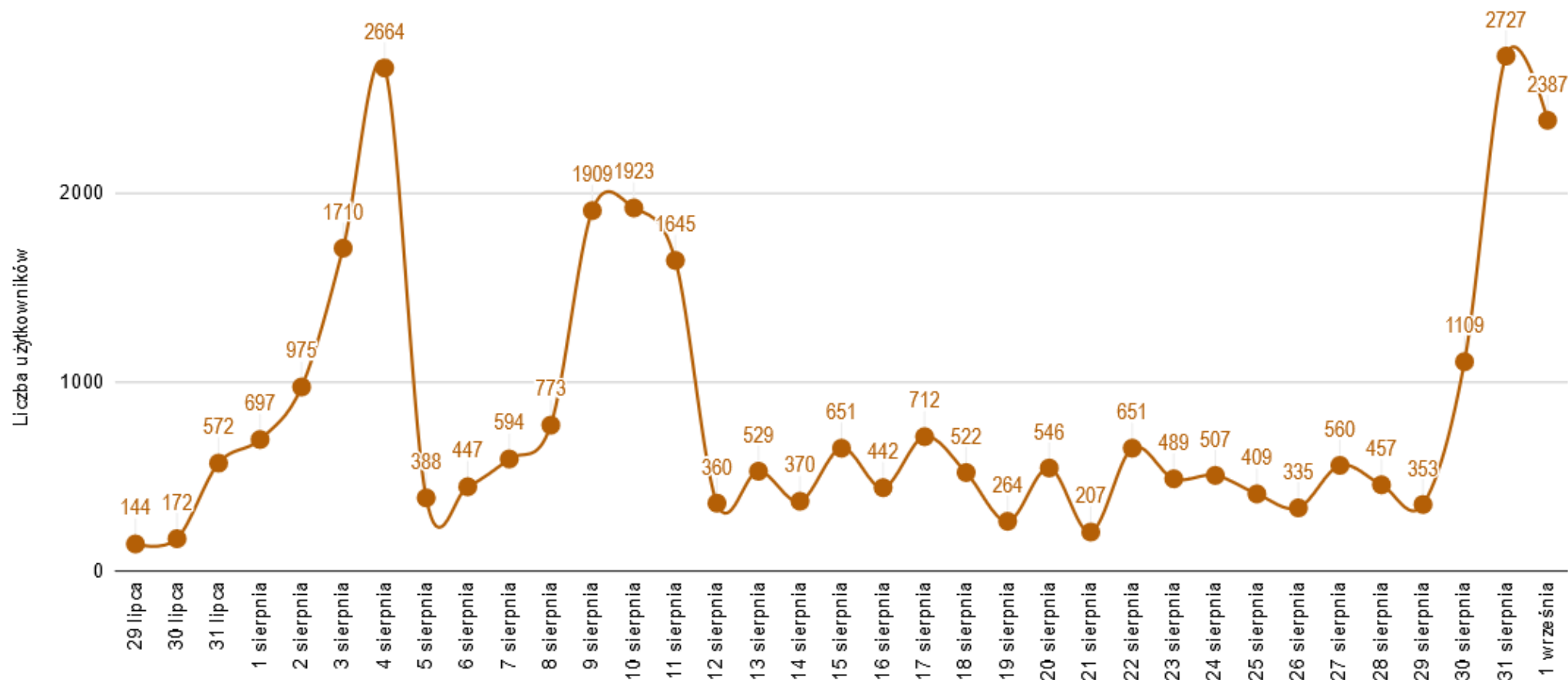

Drewniane klocki

Szczegółowe wyniki badań

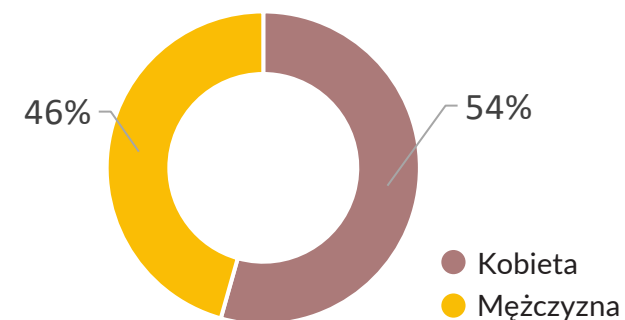
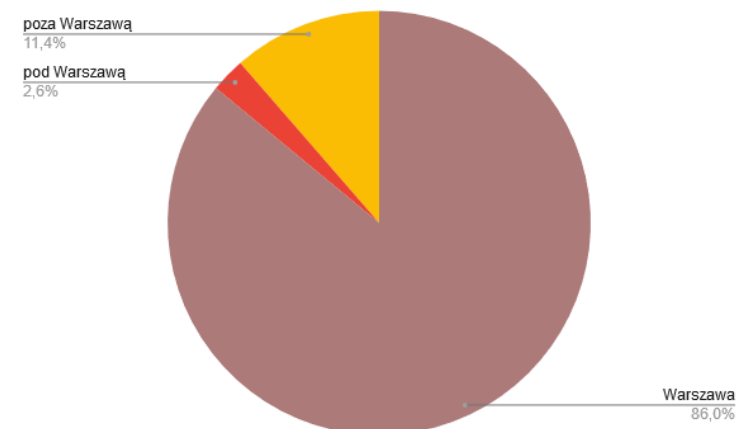
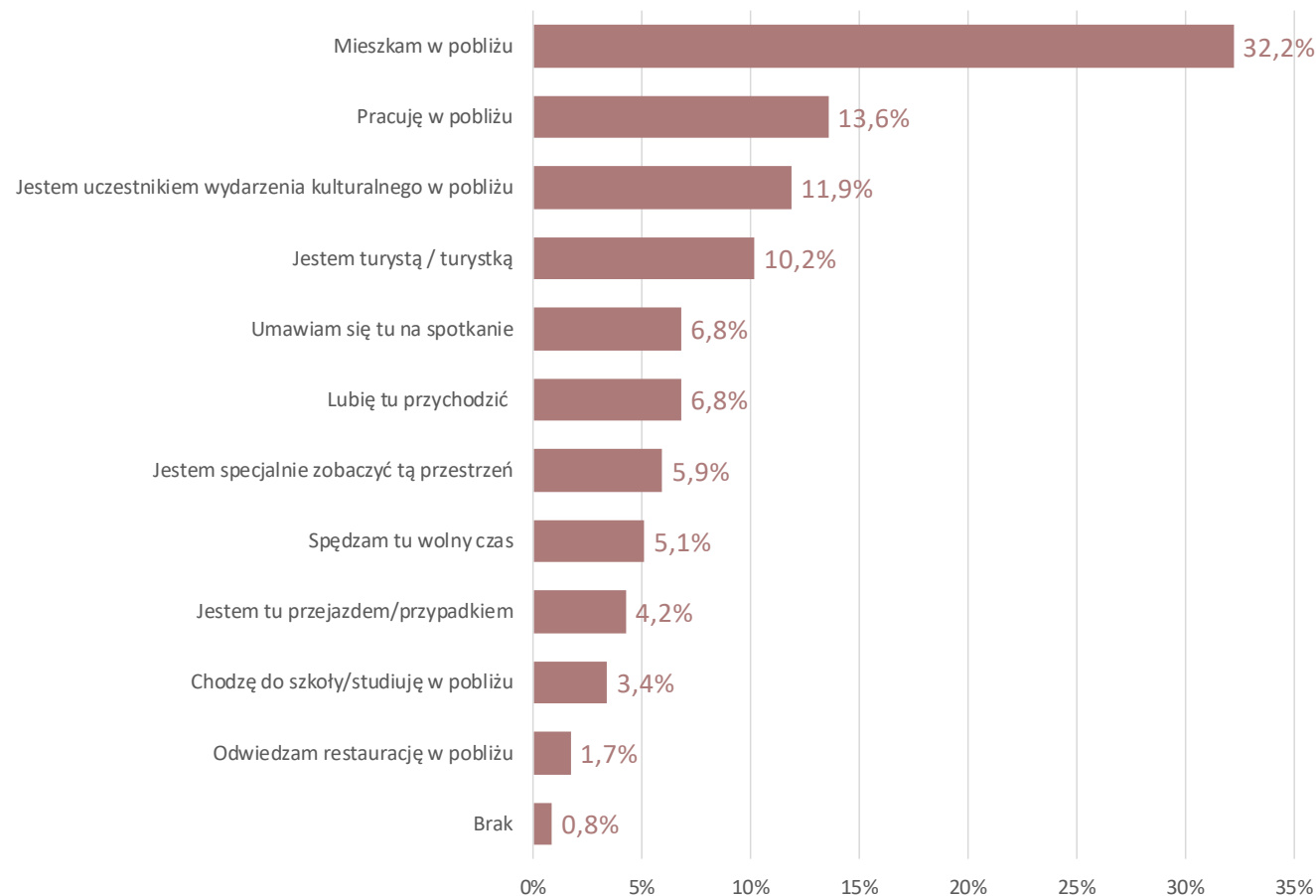
Dzienna liczba użytkowników

ok. 42 000 gości odwiedziło plac w trakcie trwania projektu.
najwięcej gości odwiedziło plac w weekendy, w trakcie festiwalu kulinarnych.

- 560 osób/dzień odwiedzało średnio plac w zwykły dzień tygodnia
- 1521 osób/dzień odwiedzało średnio plac w weekend
- 100-140 osobową publiczność gromadziły wieczory literackie
- 200-400 osobową publiczność gromadziły wieczorne koncerty

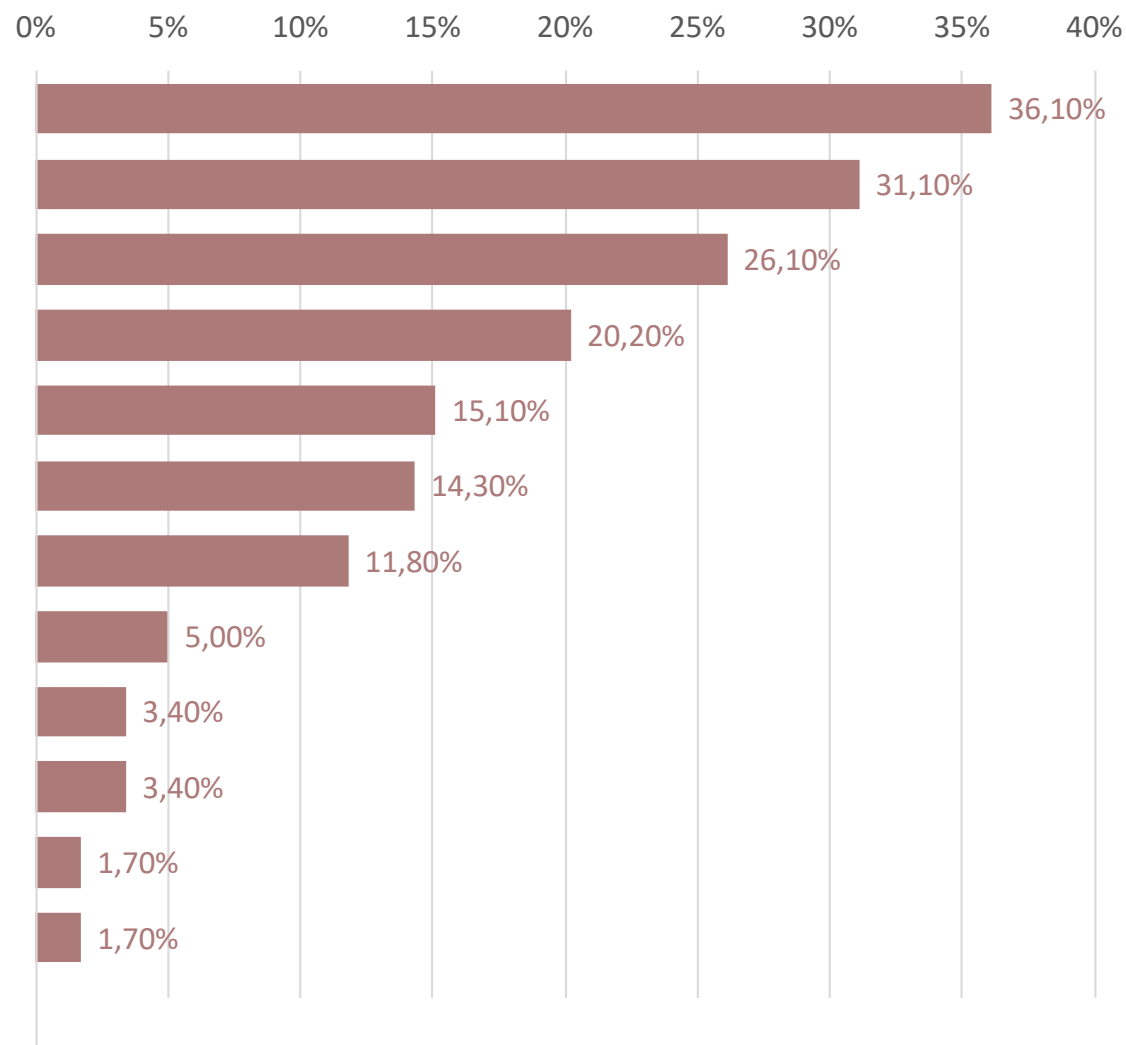
Szczegółowe wyniki badań Kim byli użytkownicy placu?

Szczegółowe wyniki badań

Powód wizyty na placu

Co cię tutaj dzisiaj sprowadza?
119 odpowiedzi, pytanie wielokrotnego wyboru

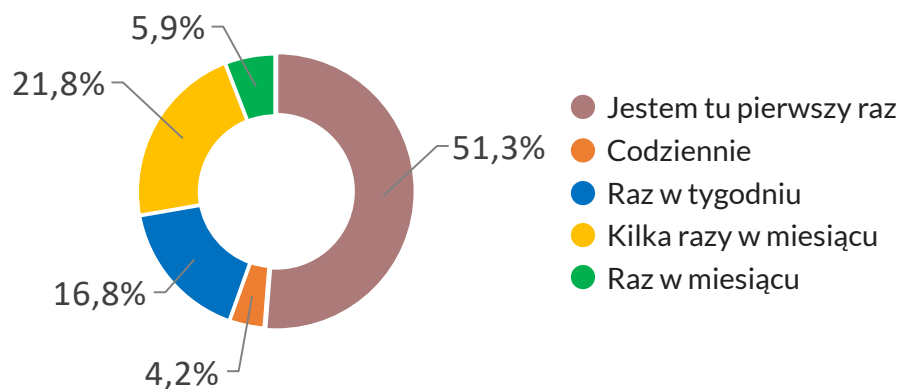

Szczegółowe wyniki badań

Czy plac był chętnie odwiedzany?

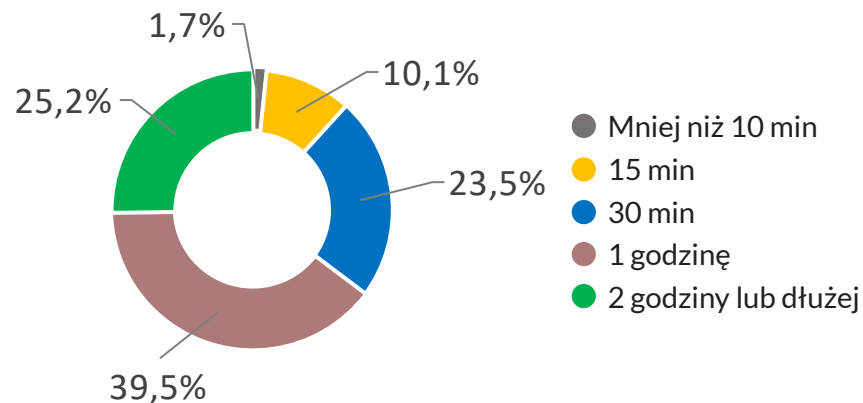
Jak często tu jesteś?

119 odpowiedzi

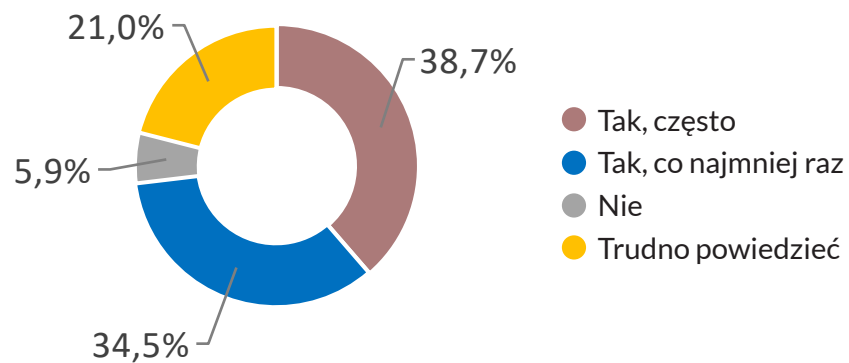
Ile łącznie czasu zamierzasz tu spędzić?

119 odpowiedzi

Czy zamierzasz jeszcze tu wrócić?

119 odpowiedzi

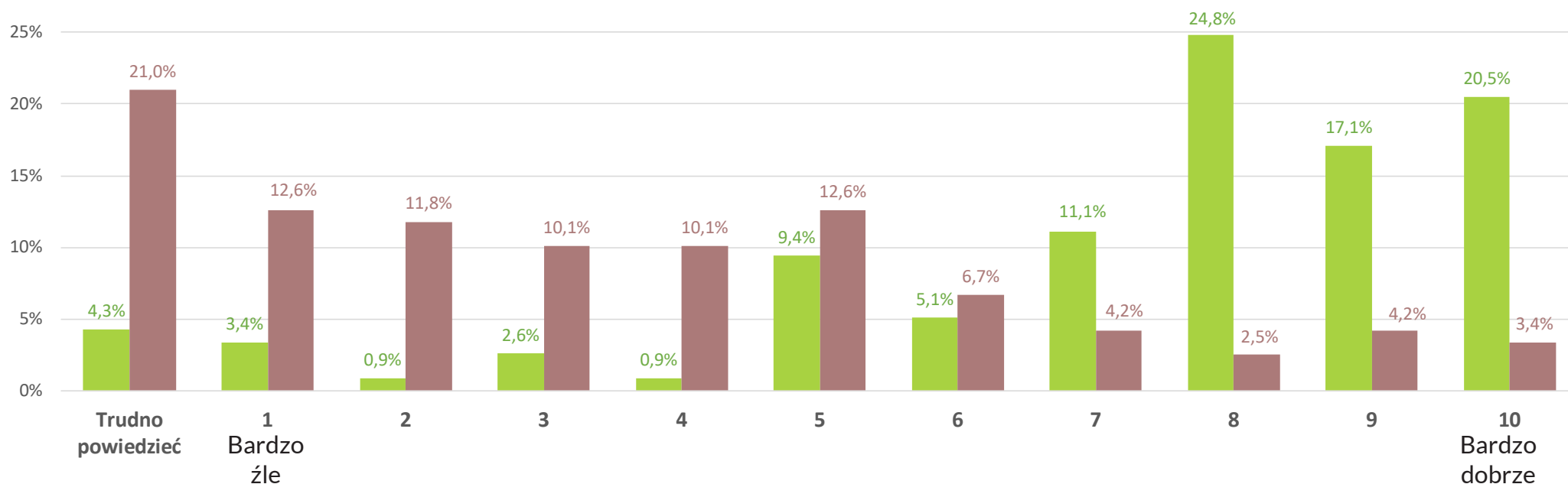
Szczegółowe wyniki badań

Ocena przed i po wprowadzeniu tymczasowego projektu

Jaka była twoja ocena placu Bankowego przed realizacją letniej tymczasowej przestrzeni, a jak ją oceniasz po realizacji przestrzeni?

● Średnia ocena przed: 3,3 / 10 pkt.

● Średnia ocena po: 7,4 / 10 pkt.

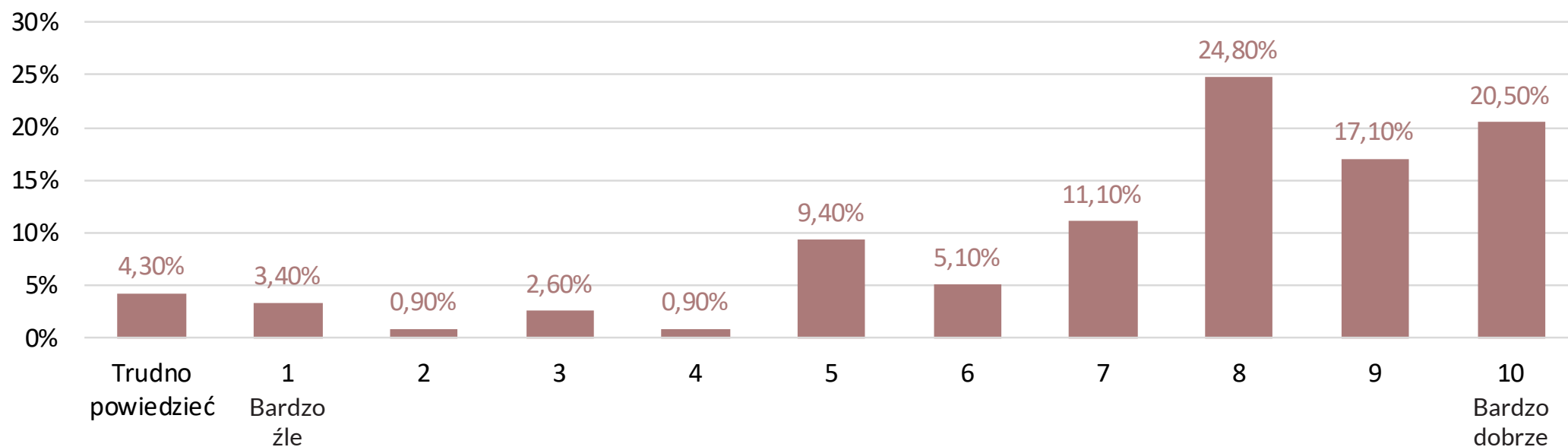

Szczegółowe wyniki badań

Ocena tymczasowej przestrzeni zrealizowanej na placu

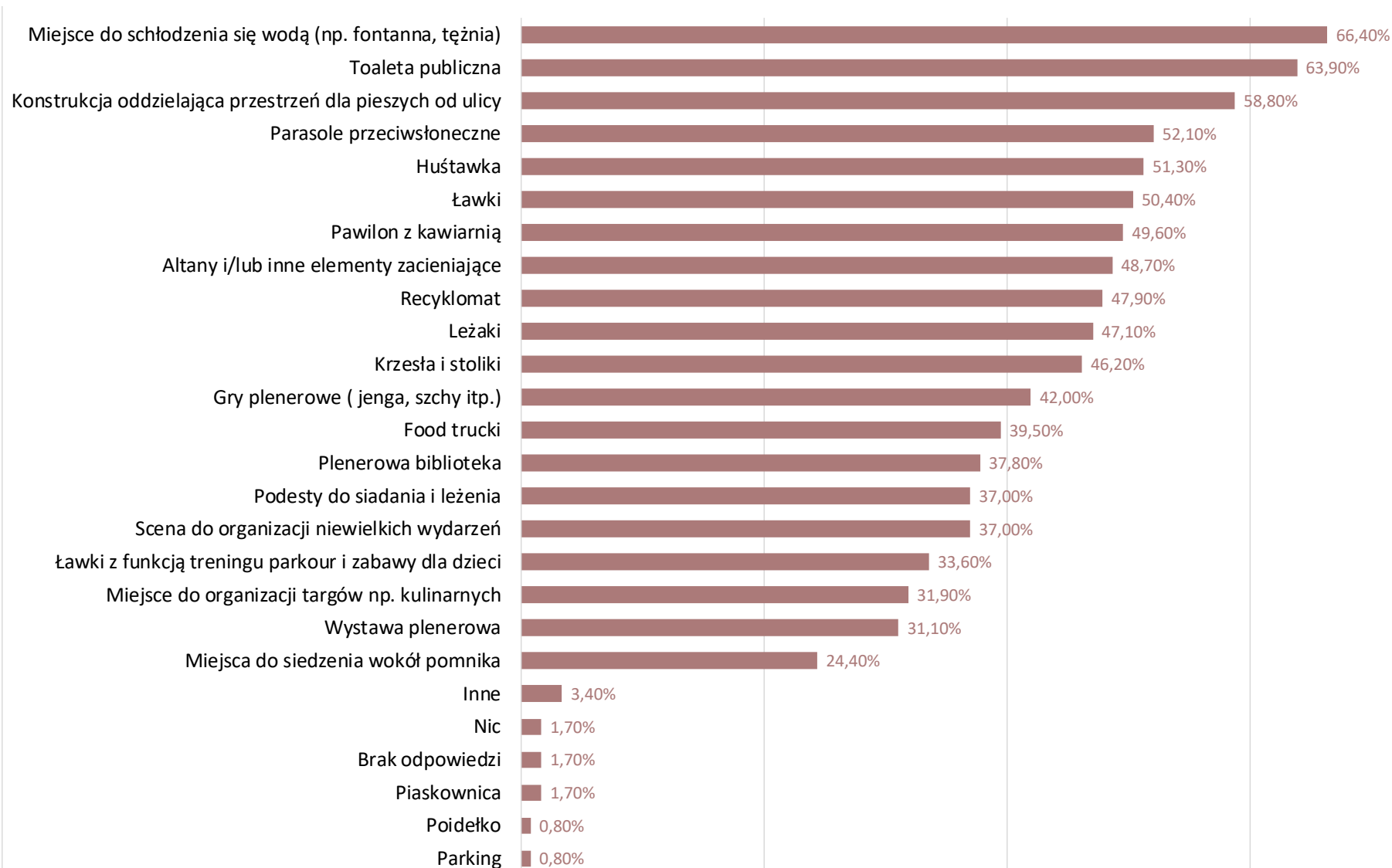
Jak oceniasz tymczasową przestrzeń w której się znajdujesz? 119 odpowiedzi

Średnia ocena tymczasowej przestrzeni: 7,4/10pkt.

Jakie elementy powinny znaleźć się na placu na stałe?

Odpowiedzi udzieliło 119 osób, pytanie wielokrotnego wyboru

Szczegółowe wyniki badań Jakich aktywności brakuje na placu?

Odpowiedzi udzieliło 119 osób, grafika prezentują liczbę wskazań danej aktywności w ankiecie

53

Niczego mi nie brakuje

10

Lepsza oferta
gastronomiczna

6

- Możliwość poćwiczenia
- Joga

5

- Siedzenie na trawie
- Koncert rockowy

4

- Więcej hamaków
- Siedzenie w cieniu
- Nic, ale jest za głośno
- Fitness

3

- Zdrowe jedzenie
- Oferta na deszczowe dni
- Jazda na rolkach

2

- Taniec
- Coś dla młodszych dzieci
- Siatkówka
- Więcej leżaków

1

- Animacje
- Boule
- Czytelnia prasy
- Fontanna
- Gra w piłkarzyki
- Gry planszowe
- Hamak w cieniu
- Kino plenerowe

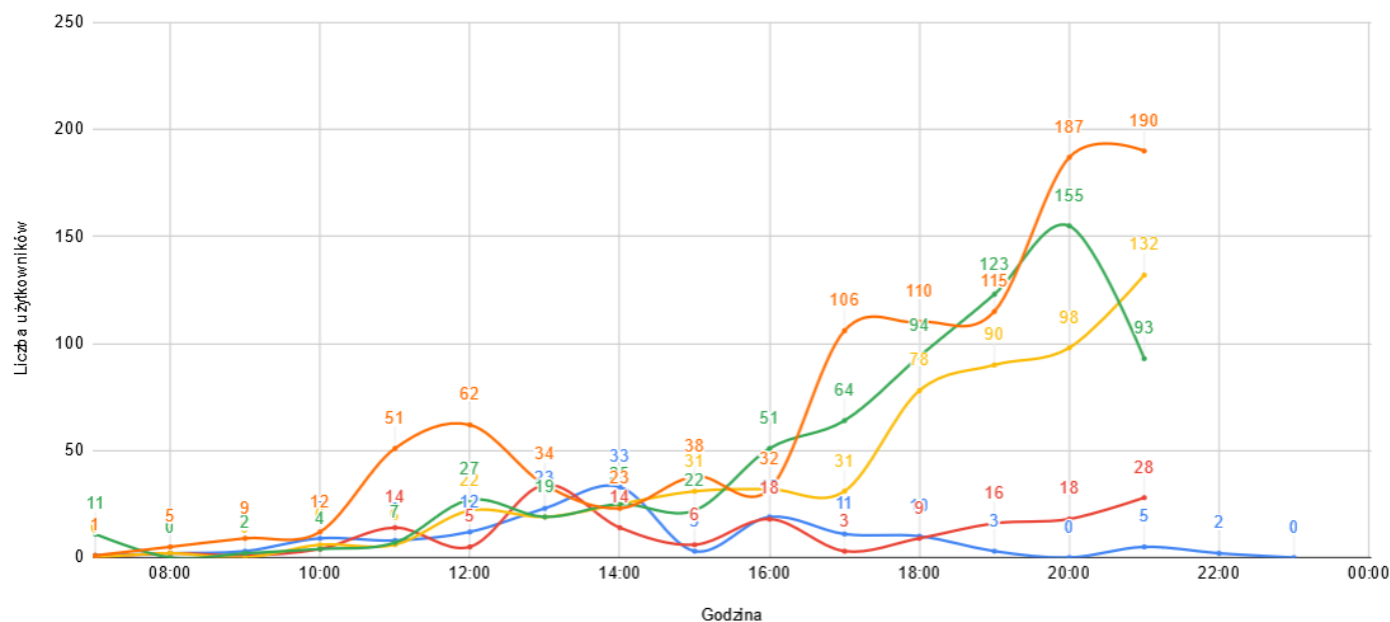
- Medytacja
- Miejsce z poduszkami
- Miejskie szachy/warcaby
- Więcej huśtawek
- Moczenie nóg w wodzie
- Odpoczynek
- Piknik
- Ping-pong

- Posiedzieć na kanapie
- Posłuchać muzyki
- Przypiąć rower
- Rzucanie lotkami
- Skorzystać z arkad
- Stoiska z napojami
- Ścianka wspinaczkowa
- Warsztaty

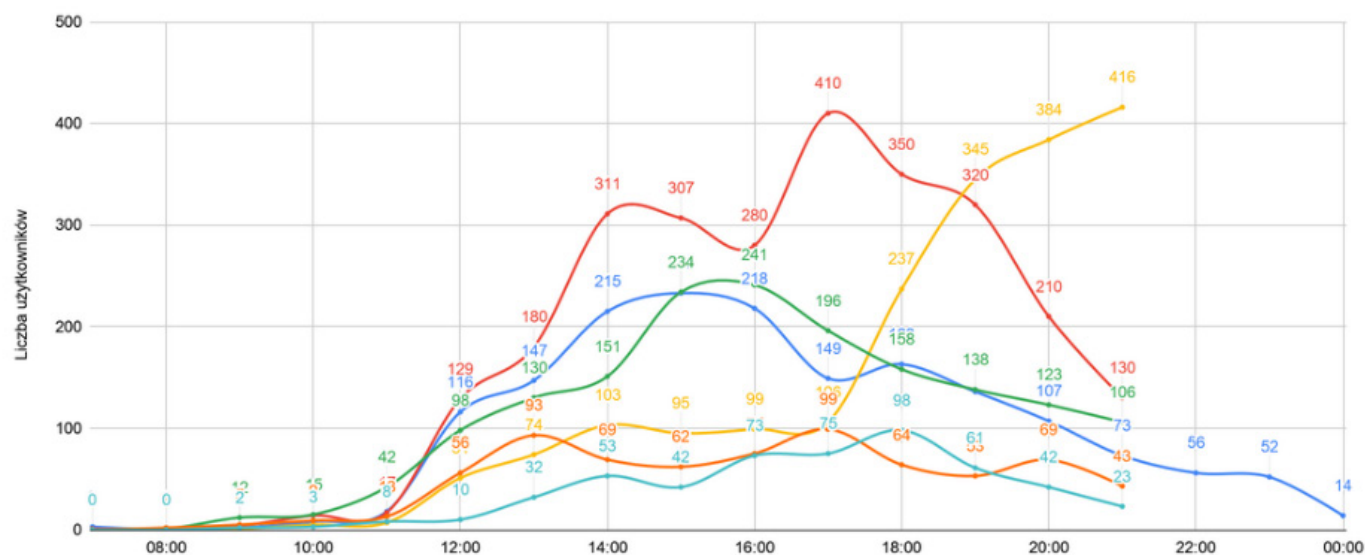
- Wieczory autorskie
- Wieczory z poezją
- Więcej gier plenerowych
- Zaparkować autokar

Szczegółowe wyniki badań

Liczba użytkowników rejestrowana co godzinę

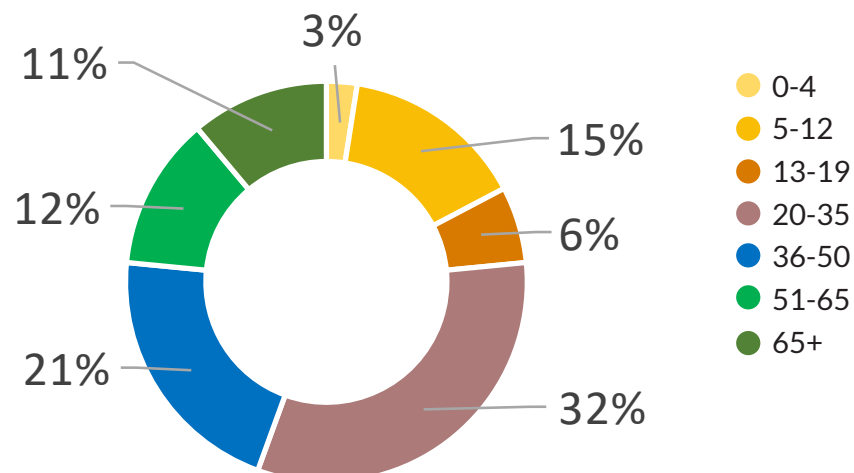
- Poniedziałek, 29 VII
- Wtorek, 30 VII
- Środa, 31 VII
- Czwartek, 1 VIII
- Piątek, 2 VIII

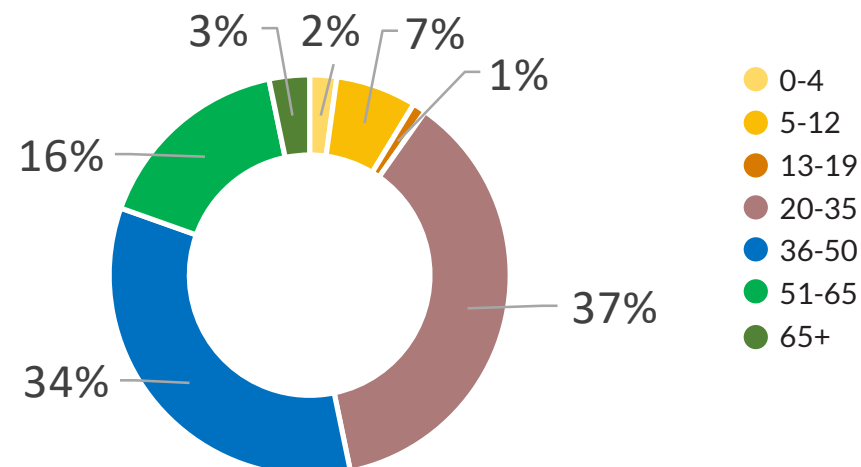
- Sobota, 3 VIII
 - Niedziela, 4 VIII
 - Sobota, 10 VIII
 - Niedziela, 11 VIII
 - Sobota, 17 VIII
 - Niedziela, 18 VIII
- Festiwal Lodów
- Festiwal Wina
- Brak wydarzeń

Szczegółowe wyniki badań Kto korzystał z placu i jakiej porze?

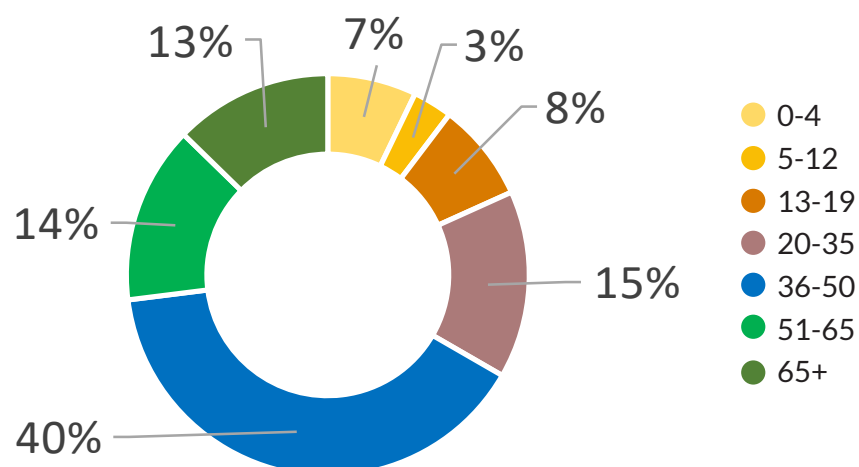
Wtorek 20 sierpnia
Godzina 11:00 - 13:00

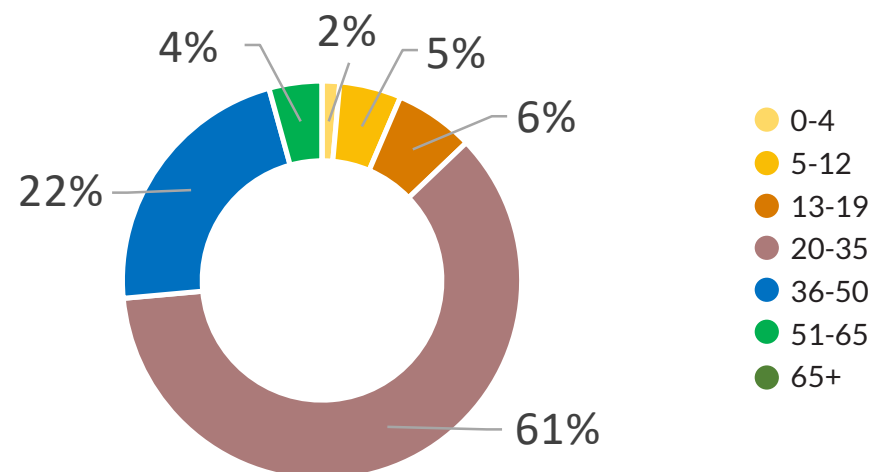
Godzina 14:00 - 16:00

Godzina 17:00 - 19:00

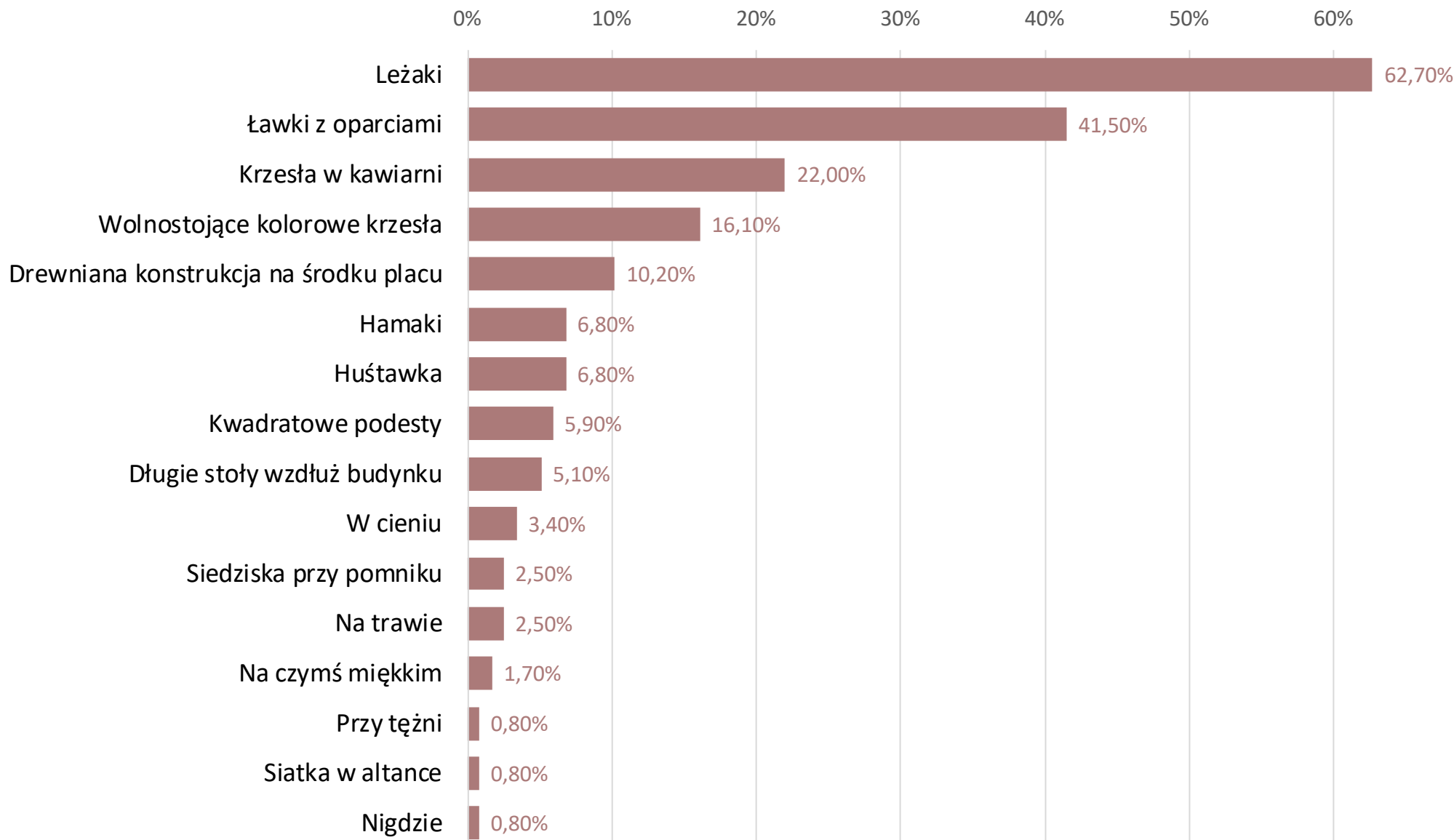
Godzina 20:00 - 21:00

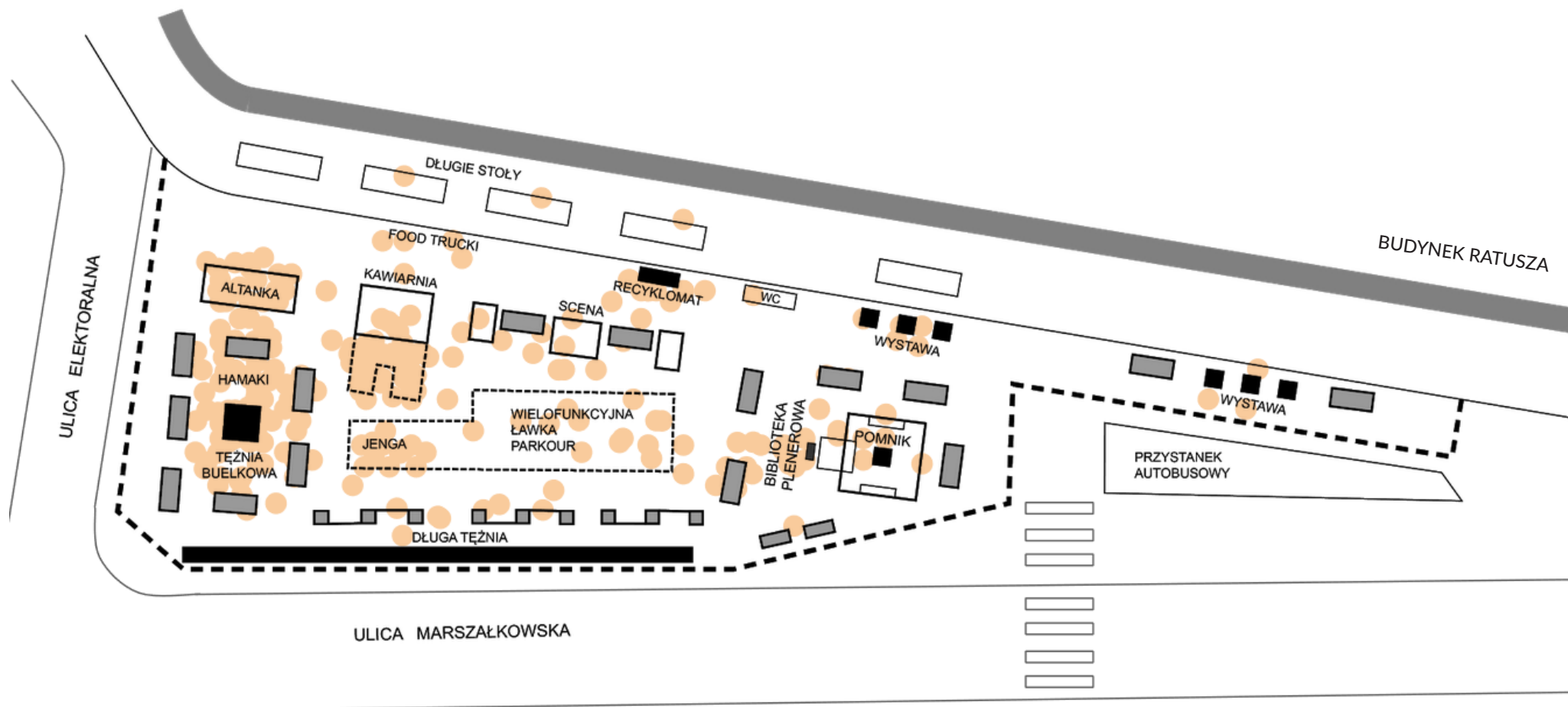
Szczegółowe wyniki badań

Preferowane miejsca siedzące

Odpowiedzi udzieliło 119 osób, pytanie wielokrotnego wyboru

Szczegółowe wyniki badań
Najpopularniejsze miejsca na placu

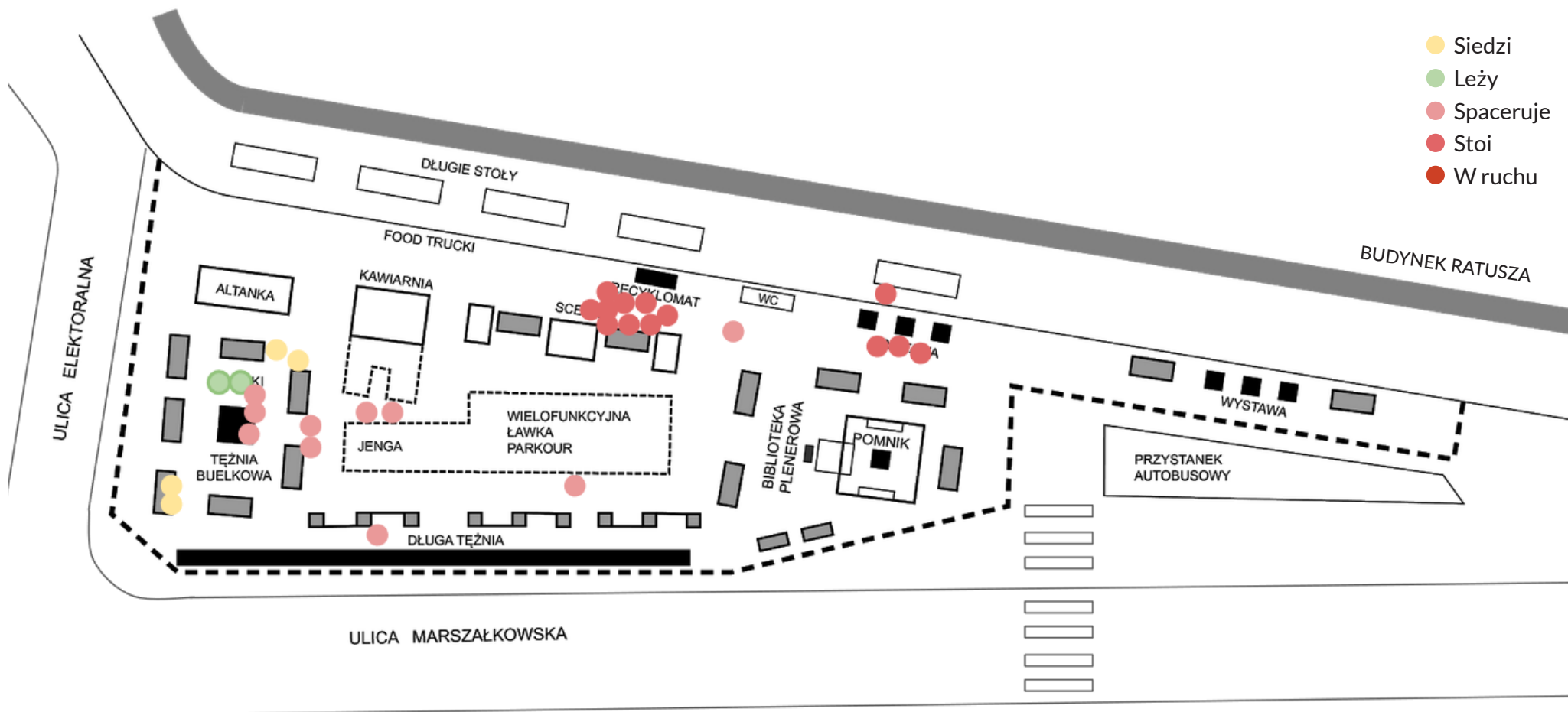
Najpopularniejsze miejsca na placu

sobota 24 sierpnia, godzina 13:00

Szczegółowe wyniki badań Najpopularniejsze miejsca na placu

Mapowanie aktywności
wtorek 20 sierpnia, godzina 11:00

Dziękujemy za przeczytanie raportu!
Zapraszamy do kontaktu pod adresem
sekretariat.BAiPP@um.warszawa.pl